

ROZPORZĄDZENIE NR 4/2004
DYREKTORA REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ w
GDAŃSKU

z dnia 7 kwietnia 2004 r.

w sprawie wprowadzenia programu działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu
ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego nr 3

Na podstawie art. 47 ust. 7 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. Nr 115, poz. 1229 i Nr 154, poz. 1803, z 2002 r. Nr 113, poz. 984, Nr 130, poz. 1112, Nr 233, poz. 1957 i Nr 238, poz. 2022 oraz z 2003 r. Nr 80, poz. 717 i Nr 165, poz.1592, Nr 190, poz.1865, Nr 228, poz. 2259), zarządza się co następuje:

§ 1.1. Wprowadza się program działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych dla obszaru szczególnie narażonego nr 3, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych należy ograniczyć, ustanowionego rozporządzeniem Nr 2/2003 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 30 grudnia 2003 r., obejmującego obszar gminy wiejskiej Płużnica położonej w powiecie wąbrzeskim w województwie kujawsko - pomorskim, zwany dalej „programem”.

2. Program będzie realizowany w terminie 4 lat począwszy od dnia 1 maja 2004 r.

3. Program stanowi załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 maja 2004 r.

Dyrektor Regionalnego Zarządu
Gospodarki Wodnej w Gdańsku
Halina Burakowska

Karta identyfikacyjna gospodarstwa rolnego

Analiza obszarowego i punktowego wpływu rolnictwa na środowisko

Obszar szczególnie narażony Nr 3

RZGW Gdańsk

Gmina: Płużnica**woj.: kujawsko -pomorskie**

Właściciel gospodarstwa .....

Miejscowość .....

Adres zamieszkania .....

Telefon.....

Rok wpisania do rejestru .....

Nr gospodarstwa w rejestrze .....

Rok wypisu z rejestru.....

1.	Wielkość gospodarstwa	do 5	5-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-80	80-100	pow.100		
		ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha	ha		
2.	Typ specjalizacji produkcji zwierzęcej	produkcji mleka – na GO ilość krów				produkcja mleka –na łąkach – ilość krów				ekst/inten		
		do 10	10-20	20-40	40-50	do 10	10-20	20-40	40-50	pow.50		
		bydło opasowe na gruntach ornych(szt)				bydło opasowe na łąkach (szt.)				ekst./int.		
		do 10	10-30	30-40	40-50	do 10	10-30	30-40	40-50	pow.50		
		trzoda cykl zamknięty (ilość macior)				trzoda (roczna sprzedaż tuczników)				100 macio		
		do 10	10-30	30-50	50-100	do-200	200-400	400-800	0,8-2tys	pow.2 tys.		
		Drób (wielkość produkcji /rok)				Inne (jakie -				uwagi		
		10-20	20-30	30-40	40-50							
		3	Uprawiane rośliny x ha	zboża oz.	rzep. o	kukur.	zb.jare	okopowe	warzyw	sad	inne	poplony
4.	Zdolność do przechowywania nawozów naturalnych	Izolowane posadzki -wystarczające				Płyta obornikowa -wystarczająca				Inwestycje		
		Program	Tak	Nie	pow.	Progr.	Tak	Nie	pow.	Rok inw.		
		1 rok				1 rok						
		4 rok				4 rok						
		Zbiornik na gnojówkę -wystarczający				Zbiornik na gnojowicę- wystarczający				Inwestycje		
		Program	Tak	Nie	poj.m3	Progr..	Tak	Nie	poj.m3	Rok inw.		
		1rok				1 rok						
		4 rok				4 rok						
5	Przechowywanie kiszonek	Silos na kiszonkę				Składowanie sianokiszonek w belach				Inwestycje		
		Program	Tak	Nie	pow.	Program	Tak	Nie		Rok inw.		
		1rok				1rok						
		4 rok				4 rok						
6	Ścieki z gospodarstwa	Szambo				Oczyszczalnia przyzagrodowa				Inwestycje		
		Program	Tak	Nie	poj.m3	Program	Tak	Nie	m3/dob	Rok inw.		

	domowego	1rok				1rok				
		4 rok				4 rok				
	Gosp. podłączone do systemu kanalizacji									

Karta identyfikacyjna gospodarstwa rolnego

(karta monitorowania i kontroli)

monitorowanie przestrzegania programu i kodeksu dobrych praktyk rolniczych dla sprawozdawczości

Obszar szczególnie narażony Nr 3

RZGW Gdańsk

Gmina: Płużnica

woj.: kujawsko -pomorskie

Właściciel gospodarstwa .....

Miejscowość .....

Adres zamieszkania .....

Telefon.....

Rok wpisania do rejestru .....

Nr gospodarstwa w rejestrze .....

Rok wypisu z rejestru.....

	Obowiązki programowe	1 rok		2 rok		3 rok		4 rok	
		Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
1.	Przestrzega zakazu stosowania nawozów w okresie zimowym – od 1.XI do 28. II.								
2.	Przestrzega prawidłowych okresów nawożenia - gnojówką, gnojowicą, - obornikiem								
3.	Przestrzega prawidłowych okresów nawożenia mineralnego azotem								
4.	Prowadzi racjonalne nawożenie w oparciu o plan nawożenia na bazie analiz zasobności gleb								
5.	Stosuje nawożenie obornikiem, gnojówką, gnojowicą nie większe niż 170 kgN w nich zaw.								
6.	Posiada wystarczającą pojemność magazynowania nawozów naturalnych stałych (obornika)								
7.	Posiada wystarczającą pojemność magazynowania gnojówki, gnojowicy (zbiorniki)								
8.	Przestrzega zmianowania upraw								
9.	Przestrzega zasady jak największej powierzchni gruntów z okrywą roślinną w zimie								
10.	Utrzymuje zadarnienie (trawą) brzegów cieków wodnych na terenie gosp. lub przylegających								
11.	Przestrzega zasad uprawy gleby na skłonach								
12.	Przestrzega zasad nawożenia na skłonach								
13.	Prawidłowo stosuje nawożenie w warunkach nawadniania upraw								
14.	Prowadzi rejestr działań agrotechnicznych								
15.	Posiada opracowany plan nawożenia								
16.	Uczestniczył w szkoleniach specjalistycznych								
17.									

Uwaga. Jeśli działanie nie dotyczy danego rolnika rubryki nie wypełniać, w pozostałych przypadkach wstawić X
Wyniki bilansu azotu dla potrzeb sprawozdawczości

		1 rok	2 rok	3 rok	4 rok
		kgN	kgN	kgN	kgN
1	dopływ azotu ogólnego do gospodarstwa łącznie				
2	odpływ azotu ogólnego z gospodarstwa łącznie				
3	różnica dopływu i odpływu				

4	dopływ azotu ogólnego bez nawozów naturalnych								
5	odpływ azotu ogólnego bez nawozów naturalnych								

Uwagi kontrolujących.

.....

.....

Załącznik nr 2

Ankieta

Monitorowanie zanieczyszczeń punktowych i obszarowych na terenie gospodarstwa rolnego
Obszar szczególnie narażony Nr 3 RZGW Gdańsk

I Lokalizacja gospodarstwa

II Powierzchnia gospodarstwa

1. Właściciel gosp	1. Powierzchnia ogółem .....
2. Miejscowość	- w tym GO .....
3. Gmina	- TUZ .....
4. Powiat	- sady i ogrody .....
5. Województwo.....	- plantacje wieloletnie .....

II Położenie i ukształtowanie powierzchni

1	Pola na terenie gospodarstwa są	płaskie	TAK	NIE
		pofałdowane	TAK	NIE
		strome, pagórkowate	NIE	TAK
2.	Czy występują pola ze skłonami w kierunku cieków, rowów melioracyjnych, innych wód ?			
			NIE	TAK
3.	Odległości od najbliższych cieków (cieki naturalne, brzegi jezior, rowy melioracyjne)			
	- odległość od pola (pól)	m		
	- odległość od siedliska	m		
4.	Czy na terenie gospodarstwa występują pola leżące w obrębie lub przylegające bezpośrednio do obszarów chronionych? (dotyczy ujęć wody, rezerwatów, parków krajobrazowych itp.)			
			NIE	TAK

III Struktura zasiewów

zboża ozime	ha	ziemniaki	ha
zboża jare	ha	trawy (bez TUZ)	ha
rzepak ozimy.....	ha	warzywa (polowe)	ha
buraki cukr. i past	ha	rośliny strączkowe	ha

(potrzeby inwestycyjne)*

płyta obornikowa	TAK	..... m2	NIE	.....
szczelne posadzki	TAK	..... m2	NIE	.....
zbiornik na gnojówkę	TAK	..... m3	NIE	.....
zbiornik na gnojowicę	TAK	.....m3	NIE	.....
silos na kiszonkę	TAK	.....m2	NIE	.....
szambo szczelne	TAK	..... m3	NIE	.....
oczyszczalnia przydom.	TAK	-typ	NIE	.....
rozzutnik obornika	TAK	- rok	NIE	.....
rozsiewacz nawozów	TAK	- rok	NIE	.....
beczkowóz do gnojówki	TAK	- rok	NIE	.....

*(potrzeby inwestycyjne określić w m² powierz. płyt i silosów, w m³ dla zbiorników, ilość typ rodzaj sprzętu)

1. Czy gospodarstwa podłączone jest do wodociągu	TAK	NIE
2. Czy gospodarstwo podłączone jest do kanalizacji zbiorczej	TAK	NIE
3. Czy gosp. posiada zadaszone, utwardzone wybiegi dla zwierząt	TAK	NIE
4. Czy wody opadowe z terenu gosp. są rozdzielone od wód zanieczyszcz.	TAK	NIE

REJESTR GOSPODARSTW OBJĘTYCH MONITOROWANIEM

Obszar szczególnie narażony Nr 3RZGW GdańskGmina: Płużnica
pomorskie

Województwo: kujawsko -

Nr gospodarstwa	Nazwisko i imię rolnika	Wieś	Sołectwo	Rok wpisania	Decyzja Komisji o wpisaniu do rejestru	Uzasadnienie wypisu z rejestru	Uzasadnienie wpisu do rejestru							
							intensywna produkcja roślinna	intensywna produkcja zwierzęca	systemy irygacyjne	fermy hodowlane- podlegające obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego	naruszenie przepisów ochrony środowiska np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków i zbiorników wodnych	przechowywanie nawozów naturalnych	nieuregulowana gospodarka ściekami	położenie gospodarstwa w zlewni wód wrażliwych
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15

Rejestr działań agrotechnicznych gospodarstwa rolnego

Obszar szczególnie narażony Nr 3

Gmina: Płużnica

Właściciel gospodarstwa .....

Adres zamieszkania .....

Rok wpisania do rejestru .....

RZGW Gdańsk

woj.: kujawsko -pomorskie

Miejscowość .....

Telefon.....

Nr gospodarstwa w rejestrze .....

Nr działki	Rodzaj użytkowania	Powierzchnia (ha)	Rodzaj działania agrotechnicznego	Data wykonania działania agrotechnicznego	Nazwa środka ochrony roślin	Nazwa nawozu organicznego oraz ilość	Nazwa nawozu naturalnego oraz ilość azotu [kgN/ha] w czystym składniku			Nazwa nawozu mineralnego	Zastosowana ilość nawozu kg/t, l/m ³
							obornik	gnojówka	gnojowica		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Załącznik
do rozporządzenia Nr 4/2004
Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej
w Gdańsku z dnia 7 kwietnia 2004 r.

PROGRAM

**DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU OGRANICZENIE ODPLYWU AZOTU ZE
ŹRÓDEŁ ROLNICZYCH DLA OBSZARU SZCZEGÓLNIENIE NARAŻONEGO NR 3
OKREŚLONEGO W DRODZE ROZPORZĄDZENIA Nr 2/2003 DYREKTORA
REGIONALNEGO ZARZĄDU GOSPODARKI WODNEJ**

W GDAŃSKU z dnia 30 grudnia 2003r.

ROZDZIAŁ I

OBSZAR OBJĘTY ZAKRESEM OBOWIĄZYWANIA PROGRAMU

Programem objęto obszar szczególnie narażony, z którego odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód należy ograniczyć, zwany dalej „obszarem szczególnie narażonym”, na którym występują wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych – wody jezior: Płużnickiego, Wieczno Północne i Wieczno Południowe, określony jako Obszar nr 3, stanowiący teren gminy wiejskiej Płużnica o powierzchni 119,33 km², położonej w powiecie wąbrzeskim, w województwie kujawsko-pomorskim.

ROZDZIAŁ II NARUSZONE STANDARDY JAKOŚCI ŚRODOWISKA

Badania monitoringowe wód powierzchniowych i podziemnych przeprowadzone w ramach państwowego monitoringu środowiska, wykazały, że na wskazanym obszarze występują wody zanieczyszczone - wody jezior: Płużnickiego, Wieczno Północne i Wieczno Południowe. Stwierdzono przekroczenia granicznych wartości wskaźników eutrofizacji w tym azotu, określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych. (Dz.U. z 2002 r. Nr 241, poz. 2093).

Porównania wyników badań monitoringowych i dopuszczalnych norm przedstawione w Tabeli 1 wskazują przekroczenia standardów jakości w/w wód.

Tabela 1

Wyniki badań monitoringowych wód uznanych jako wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych na obszarze szczególnie narażonym nr 3

Badany parametr	Wartości graniczne – dla wód stojących*	Wody wrażliwe				
		Jeziro Płużnickie	Jeziro Wieczno Północne		Jeziro Wieczno Południowe	
		Badania 1994**	Badania 1994**	Badania 2002**	Badania 1994**	Badania 2002**
Azot ogólny [mgN/dm ³]	>1,5 (sezon wegetac.)	4,9	2,1	3,05	1,79	2,44
Fosfor ogólny [mgP/dm ³]	>0,1 (sezon wegetac.)	0,74	0,16	0,107	0,54	nie przekroczony
Chlorofil a [µg/dm ³]	>25 (sezon wegetac.)	238,6	42,9	42,3	nie przekroczony	nie przekroczony
Przezroczystość [m]	<2 (sezon wegetac.)	0,2	0,7	1,4	1,4	1,7

* Rozporządzenie z 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. z 2002 r. Nr 241, poz.2093)

** Na podstawie danych uzyskanych z WIOŚ Bydgoszcz

Obszar ten został uznany jako podatny na zwiększone zanieczyszczenie azotanami pochodzenia rolniczego ze względu na: rodzaj gleb, intensywną produkcję rolną przy dużym udziale gruntów ornych, aktualne zużycie azotu w nawozach, wielkość rzeczywistego odpływu azotu do wód oraz ze względu na przekroczenia kwalifikowanych wskaźników czystości w/w wód.

ROZDZIAŁ III

PODSTAWOWE KIERUNKI I ZAKRES DZIAŁAŃ NIEZBĘDNYCH DO PRZYWRACANIA STANDARDÓW ŚRODOWISKA

Celem programu jest poprawa stanu środowiska na obszarze gminy Płużnica, poprzez przywracanie wymaganych przepisami prawa standardów jakości wód powierzchniowych oraz niedopuszczenie do pogorszenia stanu czystości innych wód, które mogą ulec zanieczyszczeniu na tym obszarze. Aby osiągnąć cel wyznacza się 4 podstawowe kierunki prac:

1. Szkolenia - niezbędne do prawidłowego wdrażania i uzyskania odpowiednich wyników programu; poprzez dotarcie do świadomości oraz podejmowane działania osiągnane cele będą mogły uzyskać charakter długofalowy.
2. Monitoring stanu wód - pozwoli na oszacowanie efektów zastosowanych środków zaradczych w okresie czteroletnim i podjęcie decyzji co do dalszych działań na terenie wyznaczonego obszaru szczególnie narażonego.
3. Działania w zakresie doradztwa - umożliwią stałą pomoc rolnikom w zakresie diagnozowania faktycznych źródeł zanieczyszczenia w gospodarstwach i podejmowania stosownych dobrych praktyk rolniczych.
4. Kontrola realizacji programu oraz monitorowanie zadań wykonywanych przez rolników - pozwoli na ocenę skuteczności podejmowanych działań.

Na podstawie powyższych założeń, ustanawia się następujące działania:

1. Edukacja rolników obszaru szczególnie narażonego na zanieczyszczenia.
2. Identyfikacja gospodarstw o największym zagrożeniu zanieczyszczeniem wód gruntowych i powierzchniowych związkami azotu.
3. Środki zaradcze i zadania w zakresie dobrych praktyk rolniczych do obowiązkowego stosowania w gospodarstwach rolnych na obszarze szczególnie narażonym.
4. Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia, obejmująca działania związane z monitorowaniem wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z programu.
5. Monitoring skuteczności programu obejmujący:
  - a) monitoring wód,
  - b) monitorowanie pozostałych elementów programu działań.
6. Pomoc dla rolników w realizacji obowiązkowych środków zaradczych.

§1

Edukacja rolników na obszarze szczególnie narażonym na zanieczyszczenia

1. Urząd Gminy Płużnica najpóźniej do końca pierwszego kwartału realizacji niniejszego programu rozpowszechni broszurę i ulotki dotyczące wdrażania dobrych praktyk rolniczych wśród rolników – mieszkańców gminy i poinformuje o planowanych szkoleniach z tego zakresu.

2. Urząd Gminy Płużnica, najpóźniej do końca pierwszego kwartału realizacji programu działań zorganizuje szkolenie informacyjne.
  - 1) W szkoleniu udział wezmą:
    - wszystkie instytucje wspierające realizację programu działań,

    - wszyscy sołtysi oraz przedstawiciele organizacji rolniczych działających w gminie.
  - 2) Na szkoleniu informacyjnym obok omówienia konieczności wdrażania Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych należy:
    - zaprezentować program działań obowiązkowych dla rolników z terenu gminy,
    - omówić zadania instytucji wspierających,
    - omówić zasady identyfikacji zagrożeń w gospodarstwach (ankietyzacja),
    - poinformować o szkoleniach dla rolników i innych działaniach wspomagających.

3. RCDRRiOW Przysiek zapewni przeszkolenie i przygotowanie grupy doradców działających na terenie gminy Płużnica w zakresie wdrażania Dyrektywy Azotanowej. Doradcy powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje najpóźniej do końca drugiego kwartału realizacji programu.

4. *W terminie 1 miesiąca po ustaleniu rejestru gospodarstw objętych monitorowaniem, urząd gminy opracuje 4 letni plan szkoleń specjalistycznych dla rolników uwzględniający poniższe:*
  - 1) szkolenia muszą odbywać się co roku, a ich program musi odpowiadać wytycznym Ministerstwa Środowiska dotyczącym prowadzenia szkoleń z zakresu upowszechniania dobrych praktyk rolniczych;
  - 2) przy planowaniu należy uwzględnić, że dla rolników objętych rejestrem szkolenie jest obowiązkowe – uczestnictwo co najmniej 1 raz w okresie trwania programu;
  - 3) w każdym roku szkolenia należy zorganizować w sezonie jesienno-zimowym tj. od 1 listopada do 30 marca;
  - 4) obowiązek organizacji szkoleń spoczywa na Urzędzie Gminy Płużnica; merytoryczną obsługę szkoleń zapewni RCDRRiOW Przysiek;
  - 5) w każdym roku urząd gminy zorganizuje co najmniej 2 szkolenia.

§2

Identyfikacja gospodarstw o największym zagrożeniu zanieczyszczeniem wód gruntowych i powierzchniowych związkami azotu

1. Ustalenia rejestru gospodarstw rolnych objętych monitorowaniem - na bazie identyfikacji, następnie ankietyzacji i analizy danych - dokona komisja, w skład której powinni wejść przedstawiciele: WIOŚ Bydgoszcz, RZGW Gdańsk, Urzędu Gminy Płużnica, RCDRRiOW Przysiek, Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej (po 1-2 osoby z każdej instytucji).

Mając na uwadze:

- duże rozdrobnienie gospodarstw,
- tendencję zmniejszającą ilość drobnych gospodarstw przy wzroście areau pozostałych,
- bardzo duże różnice skali produkcji w gospodarstwach rolnych,
- wzrost zagrożenia zanieczyszczenia azotanami ze źródeł rolniczych w miarę wzrostu skali produkcji roślinnej przy intensywnych technologiach – szczególnie przy występowaniu nawadniania upraw,
- większą możliwość zanieczyszczenia azotanami w przypadku rosnącej koncentracji produkcji zwierzęcej,
- brak technicznych możliwości objęcia monitorowaniem wszystkich gospodarstw,

ustala się, że do identyfikacji wzięte będą gospodarstwa położone na obszarze gminy Płużnica, spełniające jedno z poniższych kryteriów:

- 1) posiadające produkcję zwierzęcą na poziomie 10 i więcej DJP w gospodarstwie,
- 2) prowadzące produkcję roślinną z użyciem systemów nawadniających,
- 3) gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych powyżej 15 ha prowadzących intensywną produkcję roślinną,
- 4) fermy hodowlane podlegające obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. 2002 nr 122 poz. 1055),
- 5) gospodarstwa, w których ewidentnie stwierdza się naruszenie przepisów ochrony środowiska, np. bezpośredni odpływ gnojówki, gnojowicy do cieków i zbiorników wodnych.

Uwaga! Tak zidentyfikowane gospodarstwa podlegać będą ankietyzacji i spośród tych gospodarstw ustalony zostanie przez komisję właściwy rejestr gospodarstw objętych monitorowaniem.

2. Kryteria, o których mowa w ust. 1 pkt. 1-5 mogą ulec korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW w Gdańsku w trakcie realizacji programu.

3. W terminie do końca pierwszego kwartału realizacji programu, urząd gminy dokona identyfikacji gospodarstw spełniających kryteria określone w ust.1, w oparciu o dane ze spisu rolnego 2002, ewidencji gruntów i z krajowego systemu ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności prowadzonego na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (Dz.U. Nr 10, poz. 76) a także rejestru zwierząt prowadzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 24 kwietnia 1997 r. o

zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa oraz o Inspekcji Weterynaryjnej (Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz.752, z późn. zm.).

W ramach identyfikacji, oddelegowany pracownik gminy tworzy listę gospodarstw, które podlegać będą ankietyzacji a następnie zakłada karty identyfikacyjne dla tych gospodarstw (wg wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do programu).

W celu stworzenia listy gospodarstw, które podlegać będą ankietyzacji można posłużyć się wzorem rejestru gospodarstw stanowiącego załącznik nr 3 do programu.

4. W terminie 1 miesiąca po zakończeniu identyfikacji urząd gminy poinformuje właścicieli zidentyfikowanych gospodarstw o przeprowadzeniu ankietyzacji oraz prześle listę gospodarstw do RCDRRiOW Przysiek. Doradcy RCDRRiOW Przysiek przeprowadzą ankietyzację (wg ankiety stanowiącej załącznik nr 2 do programu) najpóźniej do końca piątego miesiąca realizacji programu.

Uwaga! Doradcy RCDRRiOW Przysiek dokonują wstępnej analizy ankiet, polegającej na podsumowaniu danych ankietowych wraz ze sporządzeniem opisu. Następnie przekazują ankiety wraz z ich analizą do urzędu gminy gdyż powyższe będą stanowiła podstawę pracy komisji.

5. W szóstym miesiącu realizacji programu komisja, której spotkanie zorganizuje urząd gminy, dokona weryfikacji gospodarstw rolnych spośród ustalonej listy gospodarstw na podstawie ust.1-4 i dokona ostatecznego ustalenia gospodarstw rolnych objętych rejestrem (wg wzoru stanowiącego załącznik nr 3 do programu).

Podstawą pracy komisji są wyniki ankietyzacji, wyniki monitoringu jakości wód oraz analiz zagrożeń zawartych w „Analizie specyfiki obszaru szczególnie narażonego nr 3 - gmina Płużnica”. Na tej podstawie komisja ustala kryteria wyboru gospodarstw do rejestru mając na uwadze również ograniczone możliwości objęcia gospodarstw bezpośrednim monitorowaniem.

Uwaga! Dokonując wyboru gospodarstw rolnych objętych rejestrem w pierwszej kolejności zaliczane powinny być do niego gospodarstwa położone w zlewniach wód wrażliwych wyznaczonych w rozporządzeniu Nr 2/2003 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 30 grudnia 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego z 9 stycznia 2004 r. nr 3, poz.23).

Elementem weryfikacji komisyjnych powinna być też wizytacja kilku gospodarstw objętych rejestrem w gminie. Decyzję o konieczności oraz o ilości wizyt podejmuje komisja. Gospodarstwa muszą zostać poinformowane i uprzedzone o możliwości wizytacji przez komisję.

6. W terminie 1 miesiąca od ustalenia rejestru urząd gminy określi lokalizację i terminy szkoleń obowiązkowych dla rolników objętych rejestrem i poinformuje oficjalnym pismem RCDRRiOW Przysiek, OSChR Bydgoszcz, WIOŚ

Bydgoszcz i RZGW Gdańsk o ustanowieniu rejestru w celu uruchomienia działań monitoringowych i pomocy dla rolników.

7. Oddelegowany pracownik urzędu gminy na bieżąco prowadzi i aktualizuje dane w rejestrze gospodarstw, rejestrze kontroli (wg załącznika nr 3 i 4 do programu) i kartach identyfikacyjnych (wg załącznika nr 1 do programu) nanosząc wszelkie informacje dotyczące realizacji programu działań (udział w szkoleniach, wyniki kontroli, zrealizowane inwestycje ochrony środowiska itp.). Powyższe informacje stanowią podstawę do monitorowania realizacji programu w okresie 4 lat.

8. W 4 roku realizacji programu na początku IV kwartału należy przeprowadzić ponowną ankietyzację tych samych gospodarstw, które zostały poddane ankietyzacji na początku realizacji programu - służąca określeniu zmian, jakie zaszły w czteroletnim okresie programu.

9. Wszystkie dane i materiały niezbędne do sporządzenia identyfikacji zostaną udostępnione przez posiadające je jednostki bezpłatnie.

§3

Środki zaradcze i zadania w zakresie dobrych praktyk rolniczych do obowiązkowego stosowania w gospodarstwach rolnych na obszarze szczególnie narażonym

1. Zgodnie z obowiązującym w Polsce ustawodawstwem rolnicy wykonują obowiązki wynikające z:

- Ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991);
- Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 60, poz. 616).

2. Rolnicy mają obowiązek realizować dodatkowe zalecenia nałożone przez Dyrektora RZGW Gdańsk, wynikające z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. (Dz. U. z 2003 r. Nr 4, poz. 44) na obszarze gminy Płużnica w celu ograniczenia odpływu azotu z terenu gospodarstwa do wód gruntowych i powierzchniowych.

1) Zobowiązuje się rolników do przestrzegania okresów, w których stosowanie nawozów **nie jest wskazane:**

Uwarunkowania	Nawozy organiczne (w tym nawozy naturalne)		Nawozy azotowe mineralne	
	płynne (gnojowica, gnojówka)	stałe (obornik, kompost)	płynne (RSM, mocznik)	stałe (saletra, mocznik, saletrzak itp.)
gleby nie uprawiane	cały rok	cały rok	cały rok	cały rok

zboża ozime i rzepak ozimy	po fazie kłoszenia (zboża) i kwitnienia (rzepak) aż do dojrzałości pełnej i w okresie spoczynku wegetacyjnego	w całym okresie wegetacyjnym	w fazie spoczynku wegetacyjnego i później niż 15 X i wcześniej niż 15 III	w fazie spoczynku wegetacyjnego i później niż 15 X i wcześniej niż 28II
zboża jare i inne rośliny jare	po fazie kłoszenia (zboża) i kwitnienia (rzepak) aż do dojrzałości pełnej i poza okresem wegetacji	wczesną jesienią i w całym okresie wegetacyjnym	poza okresem wegetacji	jesienią po zbiorze przedplonu i w okresie karencji
rośliny okopowe (buraki, ziemniaki, okopowe pastewne)	poza okresem wegetacji i gdy nie ma możliwości zastosowania w międzyrzędzia	wczesną jesienią i w całym okresie wegetacyjnym	poza okresem wegetacji	jesienią po zbiorze przedplonu i w okresie karencji
pozostałe rośliny jare w uprawie polowej	poza okresem wegetacji i gdy nie ma możliwości aplikacji w międzyrzędzia	wczesną jesienią i w całym okresie wegetacyjnym	poza okresem wegetacji i w okresie karencji	jesienią po zbiorze przedplonu i w okresie karencji
Trwałe użytki zielone o poziomie wód gruntowych płytszym niż 1,2m od powierzchni terenu oraz trawy w uprawie polowej	poza okresem wegetacji	poza okresem wegetacji	poza okresem wegetacji i później niż 1 X i wcześniej niż 28 II	poza okresem wegetacji i później niż 1 X i wcześniej niż 28 II
sady i uprawy ogrodnicze	w okresie spoczynku wegetacyjnego i później niż 1XI i wcześniej niż 28 II	w okresie spoczynku wegetacyjnego i później niż 1XI i wcześniej 28 II	w okresie spoczynku wegetacyjnego i później niż 15 X i wcześniej 1 IV	w okresie spoczynku wegetacyjnego i później niż 15 X i wcześniej 28 II
warzywa, za wyjątkiem przeznaczonych do bezpośredniego spożycia	poza okresem wegetacji i gdy nie ma możliwości aplikacji w międzyrzędzia	wczesną jesienią i w całym okresie wegetacyjnym	poza okresem wegetacji i w okresie karencji	jesienią po zbiorze przedplonu poza okresem wegetacji i w okresie karencji

2) Zobowiązuje się rolników do przestrzegania dodatkowych obowiązków:

Nawożenie na glebach położonych na stromych zboczach	w przypadku, pól o znacznym nachyleniu jednak nie większym niż 10%, gdy stosowanie nawożenia na glebach bez okrywy roślinnej z przyczyn produkcyjnych jest konieczne, należy nawozy naturalne płynne wprowadzać pod powierzchnię gleby, a nawozy naturalne stałe wymieszać z glebą zaraz po ich rozrzuceniu
	nie stosować nawożenia organicznego i mineralnego w okresach intensywnych bądź długotrwałych opadów deszczu
	tam, gdzie to możliwe drogi spływu wód opadowych, należy obsiać trawą, którą należy kosić przynajmniej jeden raz w okresie wegetacji
	u podnóża zboczy, o ile istnieją zadarnione skarpy, oraz zakrzaczenia lub zadrzewienia nie należy ich likwidować
	gleby należy utrzymywać w dobrej strukturze, nie dopuszczać do ich nadmiernego zagęszczenia i zaskorupienia, a w przypadku utworzenia się podeszwy płużnej należy wykonać głęboszowanie
	uprawę należy wykonywać w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku

	<p>orkę powinno się wykonywać pługiem obracalnym lub uchylnym, odkładając skiby w górę stoku</p> <p>w miarę możliwości ograniczać orkę zastępując ją uprawą bezorkową z wykorzystaniem grubera i biernych zestawów uprawowych</p> <p>na skłonach unikać stosowania nawozów łącznie ze środkami ochrony roślin, nawet jeżeli pozwalają na to instrukcje stosowania tych środków</p> <p>stosować wszelkie nawożenie równomiernie, zmniejszając dawkę nawożenia u podnóża zboczy w miejscach nagromadzenia składników</p>
Nawożenie na glebach rozmiękłych, zalanych wodą, zamrzniętych lub pokrytych śniegiem	<p>dopuszcza się stosowanie nawozów naturalnych płynnych i stałych oraz mineralnych azotowych na glebach zmarzniętych powierzchniowo (przymrozki i odwilże w ciągu doby), przy stosowaniu pierwszej, wiosennej dawki nawozów azotowych na uprawach roślin ozimych</p> <p>na łąkach o wysokim poziomie wód gruntowych nawozy naturalne stałe (obornik, kompost) i mineralne podawać w sposób dawkowany najlepiej po każdym pokosie lub wypasie</p> <p>na pastwiskach o wysokim poziomie wód gruntowych należy ograniczać czas wypasu, przesuwać miejsca wodopaju, aby nie dopuścić do nadmiernego nagromadzenia odchodów w określonych miejscach a łajniaki należy rozrzucić po zakończeniu okresu wypasu</p> <p>zabrania się stosowania nawożenia ściekami i osadami ściekowymi gdy poziom wód gruntowych znajduje się płycej aniżeli 1,2 m od powierzchni terenu na gruntach ornym i 1 m na użytkach zielonych</p>
Nawożenie w pobliżu cieków i zbiorników wód powierzchniowych	<p>w odległości do 20 m od wód powierzchniowych nawozy mineralne należy rozsiewać ręcznie</p> <p>zabieg nawożenia dokonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody</p> <p>do nawożenia używać sprzętu w dobrym stanie technicznym</p> <p>nie należy myć rozsiewaczy i opryskiwaczy w pobliżu wód powierzchniowych a wody po myciu takiego sprzętu należy rozlać po powierzchni na której stosowano nawożenie</p> <p>nie należy lokalizować wodopojów dla zwierząt bezpośrednio w cieku lub zbiorniku wodnym</p> <p>zachować istniejące wzdłuż brzegu cieków i zbiorników powierzchnie pokryte trawą lub drzewa, żywopłoty, zadarnienia</p> <p>ograniczyć wypas zwierząt w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej cieków i zbiorników wód</p>
Magazynowanie nawozów naturalnych	<p>należy eliminować przechowywanie obornika w przyzmach polowych, bezpośrednio na gruncie</p> <p>pojemność szczelnych, płyt obornikowych powinna zapewnić możliwość przechowywania obornika przez co najmniej 6 miesięcy a w przypadku stosowania obornika tylko 1 raz w sezonie odpowiadać ilości obornika jaka musi być przetrzymana przez cały okres</p> <p>gnojówkę i gnojowicę należy przechowywać wyłącznie w szczelnych zbiornikach - pojemności zbiorników do przechowywania gnojówki i gnojowicy powinna umożliwić gromadzenie ich przez co najmniej 6 miesięcy wraz z rezerwą wynikającą ze sposobu żywienia zwierząt, czasu przebywania zwierząt w budynkach, opadów przy odkrytych zbiornikach, dopływu do zbiornika zanieczyszczonych wód deszczowych z wybiegów dla zwierząt</p> <p>należy utwardzać powierzchnie wybiegów i innych miejsc na których przebywają zwierzęta, z możliwością odprowadzenia wód opadowych z tych miejsc do zbiornika na płynne odchody zwierzęce</p> <p>należy unikać dłuższego pobytu zwierząt w dużym zagęszczeniu na powierzchni, która nie posiada odpowiedniej izolacji</p> <p>w miarę możliwości należy ograniczać powstawanie zanieczyszczonych wód opadowych poprzez zadaszenie miejsc przebywania zwierząt oraz rozdzielanie wód opadowych zanieczyszczonych od czystych (z dachów), które mogą być bezpośrednio wprowadzone do wód lub do ziemi</p> <p>przechowywać pasze soczyste w specjalnych zbiornikach (silosach) lub na płytach zaopatrzonych w studzienki zbierające wyciekające soki kiszonkowe – lub w przypadku sianokiszzonek przechowywać je w specjalnych belach i rękawach foliowych</p>

Dawki i sposoby nawożenia	dawki nawożenia na pola należy ustalać w oparciu o wyniki analizy gleby na zawartość przyswajalnych składników pokarmowych i nawozów, na podstawie potrzeb nawozowych zakładanego plonu, przy uwzględnieniu ilości azotu dostarczanego przez glebę oraz pochodzącego z nawozów naturalnych i mineralnych, mając na uwadze dopuszczalną roczną dawkę nawozu naturalnego odpowiadającą 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych
	<i>należy dostosować obsadę zwierząt do możliwości wykorzystania nawozów naturalnych we własnym gospodarstwie (2 DJP/ha) lub zabezpieczyć odbiór nadwyżki ilości tych nawozów</i>
	<i>(jeśli w gospodarstwie jest więcej obornika, gnojówki lub gnojowicy niż jest w stanie przyjąć powierzchnia użytków rolnych tego gospodarstwa należy znaleźć odbiorcę tych nadwyżek lub wywieźć je do oczyszczalni lub na wysypisko odpadów komunalnych)</i>
	<u>przewodzą nawożenie w optymalnych terminach i przy użyciu sprawnego sprzętu</u>
	stosować nawozy naturalne i mineralne równomiernie najlepiej w podzielonych dawkach w zależności od stadium rozwoju roślin (rozumie się przez to podział całej dawki na okresy największego zapotrzebowania)
Gospodarowanie gruntami i organizacja produkcji na użytkach rolnych	należy stosować płodozmian i możliwie najkorzystniejsze zmianowania roślin by zmniejszyć powierzchnię gleb odkrytych w okresach, gdy istnieje ryzyko wypłukiwania składników pokarmowych do wód gruntowych
	stosować płodozmiany z dużym udziałem roślin ozimych - obsiewać jak największą powierzchnię gleby na okres zimowy oziminami lub poplonami okrywającymi pole przez całą zimę
	o ile ze względów technologicznych upraw wieloletnich jest to możliwe w sadach owocowych, uprawach malin i porzeczek, wprowadzać na stałe lub okresowo uprawy traw i innych roślin między rzędami drzew, krzewów
	po uprawie roślin strączkowych a także po przeoraniu wieloletnich użytków zielonych należy wprowadzać natychmiast uprawy roślin o dużym zapotrzebowaniu na azot
Plany nawożenia i rejestr działań agrotechnicznych	gospodarstwa objęte rejestrem powinny prowadzić nawożenie w oparciu o sporządzany co roku plan nawożenia i bilans azotu dla gospodarstwa
	na potrzeby kontroli należy prowadzić rejestr dokumentujący podejmowane działania agrotechniczne (wg wzoru stanowiącego załącznik nr 5 do programu): <ul style="list-style-type: none"> • rodzaje upraw na poszczególnych polach • terminy, dawki, sposoby nawożenia pól, i rodzaje nawozów mineralnych i naturalnych • objętości i ilości zastosowanych nawozów naturalnych z określeniem ich pochodzenia: <ul style="list-style-type: none"> ○ obornik, gnojówka, gnojowica ○ nawozy organiczne, w tym odpady, komposty

3) Pomiar wielkości emisji.

Właściciele lub użytkownicy ferm hodowlanych podlegających obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. 2002 nr 122 poz. 1055) mają obowiązek prowadzenia pomiarów wielkości emisji, poziomów substancji lub energii w środowisku.

§4

Kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia, obejmująca działania związane z monitorowaniem wypełniania przez rolników obowiązków wynikających z programu

1. Do kontroli wykonania zadań upoważnieni są:

- 1) Pracownicy RZGW Gdańsk – w zakresie wykonania zadań przez urząd gminy.
- 2) Inspektorzy WIOŚ Bydgoszcz:
  - w zakresie przestrzegania dobrych praktyk rolniczych w gospodarstwach objętych rejestrem,
  - w zakresie przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych posiadanych przez właścicieli lub użytkowników ferm hodowlanych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. 2002 nr 122 poz. 1055).

2. Monitorowanie poszczególnych gospodarstw znajdujących się w rejestrze gminnym odbywać się powinno poprzez:

- 1) sprawdzanie posiadania dokumentacji, do prowadzenia której każde gospodarstwo objęte rejestrem jest zobowiązane, przy czym kontroli podlegają plany nawożenia wraz z bilansem azotu opracowywane dla każdego gospodarstwa co roku na podstawie analiz glebowych wykonanych przez OSChR Bydgoszcz;
- 2) sprawdzenie stosowania nawozów w gospodarstwach, na podstawie rejestru stosowania nawozów mineralnych i naturalnych (nie przekraczanie 170kgN/ha w czystym składniku z nawozów naturalnych, terminy stosowania, dzielenie wysokich dawek itp.);
- 3) sprawdzenie realizacji obowiązków związanych z przechowywaniem i zagospodarowaniem odchodów zwierzęcych – sprawdzeniu podlega sposób składowania nawozów naturalnych – szczelność, pojemność - (gnojówka, gnojowica, obornik) oraz sposób ich stosowania na podstawie zapisów czynności agrotechnicznych;
- 4) sprawdzenie realizacji podstawowych obowiązków nałożonych przez Dyrektora RZGW Gdańsk;
- 5) sprawdzenie uczestnictwa w obowiązkowych szkoleniach;
- 6) kontrolę przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych posiadanych przez właścicieli lub użytkowników ferm hodowlanych.

§5

Monitoring skuteczności programu działania: obejmujący monitoring wód i monitorowanie pozostałych elementów programu działań

1. Dla oceny skuteczności programu należy prowadzić:

- 1) monitoring stanu rolnictwa (dotyczy zmian z zakresu pogłowia zwierząt, struktury gospodarstw, struktury użytkowania gruntów, przeciętnej wielkości nawożenia mineralnego i organicznego, istotnych zmian w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy) – prowadzi urząd gminy i przekazuje do RZGW Gdańsk - sprawozdania roczne;
- 2) monitoring efektów realizacji programu (dotyczy ilości realizowanych szkoleń, ilości uczestników szkoleń, ilości wykonanych kontroli, zestawienia ilości wykonanych analiz glebowych, planów nawozowych, bilansów azotu, odbytych wizyt doradczych i innych informacji wynikających z monitorowania) - urząd gminy przekazuje do RZGW Gdańsk - sprawozdanie roczne;
- 3) ocenę stanu i jakości wód powierzchniowych (wyniki badań monitoringowych wód) - WIOŚ Bydgoszcz przekazuje do RZGW Gdańsk - każdorazowo po zamknięciu cyklu badań;
- 4) ocenę jakości wód podziemnych, w tym pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia; WSS-E Bydgoszcz, PIG przekazują do WIOŚ Bydgoszcz i RZGW Gdańsk, WIOŚ Bydgoszcz przekazuje do RZGW Gdańsk - każdorazowo po zamknięciu cyklu badań;
- 5) ocenę i weryfikację punktów monitoringowych dla potrzeb oceny jakości wód i wpływu rolnictwa na ich jakość (w celu ewentualnej zmiany lokalizacji punktów monitoringowych wód powierzchniowych i podziemnych) – dokonuje WIOŚ Bydgoszcz przy współpracy RZGW Gdańsk - według uzgodnień i na podstawie obowiązującego prawa;
- 6) monitorowanie działań wspomagających a realizowanych przez: OSChR Bydgoszcz (liczba wykonanych badań monitoringowych gleb, płytkich wód gruntowych - do 90 cm i wykonanych planów nawożenia), RCDRRiOW Przysiek (wykonanych wizyt w gospodarstwach, planów nawożenia, ilości obsłużonych szkoleń, innych działań doradczych) – informacje roczne składane przez doradców tych jednostek do urzędu gminy i RZGW Gdańsk;
- 7) monitorowanie działań wspomagających a realizowanych przez K-PIR tj. prowadzenie działań informacyjnych wśród rolników i doradztwa w zakresie obowiązkowych działań, informacje roczne składane do urzędu gminy i RZGW Gdańsk;
- 8) ocenę oraz ilość i wyniki kontroli w gospodarstwach rolnych przeprowadzonych przez WIOŚ Bydgoszcz przekazywane są do RZGW Gdańsk – sprawozdanie roczne i do urzędu gminy każdorazowo po wykonaniu kontroli;
- 9) kontrolę przestrzegania wymagań określonych w pozwoleniach zintegrowanych posiadanych przez właścicieli lub użytkowników ferm hodowlanych zgodnie z

rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 26 lipca 2002 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz.U. 2002 nr 122 poz. 1055) przeprowadzaną przez WIOŚ Bydgoszcz, wyniki kontroli przekazywane są do RZGW Gdańsk – sprawozdanie roczne i do urzędu gminy każdorazowo po wykonaniu kontroli;

10) ocenę wyników oraz podjęcie decyzji odnośnie weryfikacji obszaru i ustanowienia nowego programu działań na podstawie wszystkich danych monitoringowych podejmuje Dyrektor RZGW Gdańsk w czwartym kwartale czwartego roku programu;

11) Urząd Gminy Płużnica przygotowuje szkolenie rozpoczynające kolejny cykl lub zamykające program działań dla obszaru, które odbędzie się w pierwszym kwartale pierwszego roku po zakończeniu programu.

2. Przyjmuje się roczny cykl sprawozdawczości – każdorazowo sprawozdania i informacje przekazywane są nie później niż do końca stycznia roku następnego.

§6

Pomoc dla rolników w realizacji obowiązkowych środków zaradczych

Wszystkie jednostki realizujące zadania doradcze na terenie gminy Płużnica a szczególnie Regionalne Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich Przysiek, a także Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza, Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Bydgoszczy zobowiązane są do objęcia doradztwem bezpośrednim wszystkich rolników ujętych w rejestrze i włączenia się w pomoc:

1) Urzędowi Gminy – w zakresie wsparcia organizacyjnego i merytorycznego szkoleń;

2) rolnikom w zakresie:

- a) zrzeczania się rolników w związki i grupy producenckie, a także nieformalne grupy, stowarzyszenia powoływane dla wspólnej realizacji zadań związanych z ochroną środowiska,
- b) pozyskiwania przez rolników środków finansowych na realizację przedsięwzięć ochrony środowiska w gospodarstwach w ramach funduszy Unii Europejskiej i dostępnych środków krajowych.
- c) opracowywania i uzgadniania dokumentacji związanej z budową urządzeń do gromadzenia i przechowywania nawozów naturalnych (płyty obornikowe, zbiorniki, przydomowe oczyszczalnie),
- d) opracowywania planów nawozowych i bilansów azotu w gospodarstwach,
- e) podejmowania właściwych decyzji organizacyjnych i agrotechnicznych

zmierzących do prawidłowego wypełnienia obowiązków wynikających z niniejszego programu a zmierzających do ograniczenia odpływu azotu do wód gruntowych i powierzchniowych.

ROZDZIAŁ IV

HARMONOGRAM RZECZOWO-FINANSOWY PLANOWANYCH DZIAŁAŃ

Ip. Rozdz. III	Treść działań	1 rok				2 rok				3 rok				4 rok				Przybliżony szacunek kosztów [tys. zł]			Ponoszący koszty
		I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	I kw.	II kw.	III kw.	IV kw.	instytucje	rolnicy	ogółem tys. zł	
§1 ust.1	Rozpropagowanie broszur i ulotek, informowanie	1 gm.	UG Płużnica													2,5	0	2,5	RZGW Gdańsk		
§1 ust. 2	Szkolenie gminne informacyjne	1 gm.	UG Płużnica													7,5	0	7,5	UG Płużnica, RCDRRiOW Przysiek		
§1 ust. 3	Szkolenia specjalistyczne dla doradców	1 gm.	RCDRRiOW Przysiek													2	0	2	RCDRRiOW Przysiek		
§1 ust. 4	Plan szkoleń dla rolników	1 gm.	UG Płużnica													0	0	0	UG Płużnica		
§2 ust. 1 i 3	Identyfikacja gospodarstw-typowanie	1 gm.	UG Płużnica													0,6	0	0,6	UG Płużnica		
§2 ust. 4	Identyfikacja gospodarstw-ankietyzacja	200gosp.>10DJP i 15 ha	doradcy pracujący w obszarze szczególnie narażonym RCDRRiOW Przysiek													5	0	5	RCDRRiOW Przysiek		
§2 ust. 5	Identyfikacja gosp. weryfikacja i założenie rejestru	1 gm.	Komisja – K-PIR, UG, RCDRRiOW Przysiek, WIOŚ Bydgoszcz, RZGW Gdańsk (po 2 osoby) Wiodący: UG Płużnica													2	0	2	UG Płużnica, K-PIR , WIOŚ Bydgoszcz, RZGW Gdańsk, RCDRRiOW Przysiek		
§2 ust. 6 i 7	Bieżące prowadzenie rejestrów	UG Płużnica													25	0	25	UG Płużnica			
§2 ust. 6	Szkolenia specjalistyczne rolników		2		2			2					2		UG Płużnica RCD Przysiek		28,8	0	28,8	UG Płużnica RCDRRiOW Przysiek	

§2 ust. 7 i 8	Monit. skuteczności progr.–druga ankiet	UG Płużnica RCDRRiOW Przysiek		5	0	5	RCDRRiOW Przysiek
§3	Inwestycje z zakresu ochrony środowiska w gospodarstwach	Rolnicy- budowa płyt gnojowych, zbiorników na gnojówkę i gnojowicę przez rolników z udziałem środków w ramach PROW i SOP wg zgłaszanych potrzeb i kolejności. RCD Przysiek i KPIR prowadzą doradztwo w tym zakresie – przy założeniu 3,5m2/DJP i 3m3/DJP i 70% gosp. będzie budowało płyty i zbiorniki		0	1740 3000	1740 3000	Rolnicy
§3 ust. 2 pkt. 2	Analizy gleb	OSChR Bydgoszcz		7	20	27	Rolnicy OSChR Bydgoszcz
§3 ust. 2 pkt. 2	Plany nawożenia, bilanse azotu	OSChR Bydgoszcz		0	6	6	Rolnicy
§4 ust.1 i 2	Kontrole gospodarstw	WIOŚ Bydgoszcz - w ramach kontroli inspektor wykonuje bilans azotu za pomocą programu komputerowego IUNG Puławy o ile w gospodarstwie nie robiono takiego bilansu w ramach monitorowania		20	0	20	WIOŚ Bydgoszcz
§5 ust. 1 pkt. 3-6	Monitoring wód	WIOŚ Bydgoszcz, WSS-E Bydgoszcz, OSChR Bydgoszcz		20*	0	20*	WIOŚ Bydgoszcz, WSS-E Bydgoszcz, OSChR Bydgoszcz
§5 ust.1	Monit. Skuteczności programu – sprawozdania jednostek	wszystkie jednostki		8	0	8	wszystkie jednostki
§6	Doradztwo specjalist. dla gospod. objętych rejestrem gminnym	ilość gospodarstw (60) 2 wizyty (dni) w gospodarstwie rocznie	RCDRRiOW Przysiek	96	0	96	RCDRRiOW Przysiek
§5 ust.1 pkt.10	Opracowanie zb. wyników i weryfikacja obsz.	RZGW Gdańsk– opracowuje podsumowanie wyników programu za pierwszy 4-letni okres i opracowuje kolejny program czteroletni po weryfikacji obszarów szczególnie narażonych		33	0	33	RZGW Gdańsk
§5 ust. 1 pkt.11	Monitor.skut.pr przyg. podsum.	UG Płużnica przygotowuje szkolenie, które odbędzie się w I kwartale pierwszego roku po zakończeniu programu, rozpoczynające kolejny czteroletni cykl lub zamykające program działań dla obszaru		0,6	0	0,6	UG Płużnica
Szacunkowa wartość udziału jednostek przez 4 lata				263			
Szacunkowa wartość wkładu rolników (Inwestycje)- przez 4 lata					4740		
Szacunkowa wartość wkładu rolników objętych rejestrem (Inwestycje)- przez 4 lata (20%)					948		
Szacunkowa wartość wkładu rolników (analizy gleb+ plany nawożenia)- przez 4 lata					26		
Ogółem szacunkowa wartość implementacji przez 4 lata						5029	

Uwaga

Dane dotyczące szacunków inwestycji są wyliczeniem czysto teoretycznym, określającym potrzeby wynikające z obsady DJP i globalnej ilości użytków rolnych i na etapie realizacji programu w gospodarstwach objętych rejestrami muszą zostać uszczegółowione i uwzględnione przy realizacji inwestycji.

*dot. kosztów monitoringu jakości wód wykonywanego przez WIOŚ Bydgoszcz

ROZDZIAŁ V

PODMIOTY, DO KTÓRYCH SKIEROWANE SĄ OBOWIĄZKI USTALONE W PROGRAMIE

§ 1

Podmioty, do których są kierowane obowiązki ustalone w programie

1. Obowiązki ustalone w programie kieruje się do następujących instytucji:

1) Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku (podstawa prawna - *art. 156 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne - Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm.*), realizuje następujące zadania:

- a) koordynacja i zarządzanie realizacją programu na obszarze RZGW Gdańsk:
  - opracowanie i wydanie broszury informacyjnej i ulotek,
  - uczestnictwo w gminnym szkoleniu informacyjnym,
  - uczestnictwo w pracach gminnej komisji ds. weryfikacji gospodarstw objętych rejestrami,
  - monitorowanie skuteczności programu na podstawie sprawozdań UG Płużnica i sprawozdań jednostek wspomagających,
  - analiza i podsumowanie programu za 4-letni okres,
  - weryfikacja obszaru i ewentualne przygotowanie nowego programu działań dla obszaru,
  - przygotowanie materiałów do spotkania informacyjnego podsumowującego realizację programu na obszarze gminy Płużnica i weryfikującego obszary i zadania na kolejny 4-letni okres,
- b) kontrola realizacji zadań należących do gminy.

2) Urząd Gminy Płużnica (podstawa prawna - *art. 17, 72, 73, 154, 379 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska – Dz.U. Nr 62, poz. 627 z późn.zm.*), realizuje następujące zadania:

- a) organizacja szkolenia informacyjnego w gminie,
- b) identyfikacja wstępna gospodarstw wskazująca gospodarstwa do ankietyzacji a następnie do objęcia rejestrem (monitorowaniem),
- c) organizacja pracy komisji powołanej do weryfikacji gospodarstw pod kątem ich oddziaływania na zanieczyszczenie azotanami – i ocena wyników 4-letniego okresu na podstawie wyników powtórnej ankietyzacji,
- d) założenie i bieżące prowadzenie rejestru i kart identyfikacyjnych gospodarstw objętych rejestrem,
- e) organizacja gminnych szkoleń dla rolników,
- f) monitorowanie uczestnictwa rolników w szkoleniach i wyników kontroli prowadzonych przez WIOŚ Bydgoszcz,
- g) przygotowanie gminnego szkolenia informacyjnego podsumowującego program za 4-letni okres i weryfikującego zadania na następny okres na podstawie nowego programu RZGW Gdańsk,

- h) przekazywanie rocznych raportów do RZGW Gdańsk z wyników monitoringu stanu rolnictwa oraz efektów realizacji programu – zgodnie z §5 ust. 1, pkt. 1 i 2.

3) Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy (podstawa prawna - *art.156. ust.1, pkt. 3 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne - Dz.U. Nr 115, poz. 1229 z późn. zm., art. 377 i art. 379 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska - Dz.U. Nr 62 poz. 627 oraz art. 2 ust.1 pkt. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska - Dz.U. nr 77 poz. 335*, realizuje następujące zadania:

- a) opracowanie i prowadzenie monitoringu zanieczyszczenia wód azotanami na terenie gminy Płużnica, zgodnie z metodyką wynikającą z zaleceń Dyrektywy Rady 91/676/EWG,
- b) opracowanie i prowadzenie monitoringu eutrofizacji wód powierzchniowych na w/w obszarze,
- c) koordynacja - zbieranie danych od innych jednostek tj. WSS-E Bydgoszcz, PIG, OSCHR Bydgoszcz - realizujących badania monitoringowe wód a dotyczące zanieczyszczenia ich azotanami,
- d) opracowanie wynikowych danych monitoringowych (w formie sprawozdań) i przekazywanie ich do RZGW Gdańsk,
- e) prowadzenie bieżącej kontroli gospodarstw objętych rejestrem gminnym pod kątem realizacji zadań wynikających z programu (25% gospodarstw w każdym roku),
- f) prowadzenie kontroli właścicieli lub użytkowników ferm hodowlanych podlegających obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego,
- g) zgłaszanie i przekazywanie wyników bieżącej kontroli do Urzędu Gminy Płużnica w celu naniesienia danych do rejestrów,
- h) przekazywanie wyników kontroli gospodarstw do RZGW Gdańsk (informacje roczne),
- i) uczestnictwo w pracach gminnej komisji ds. weryfikacji gospodarstw objętych rejestrami.

4) Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bydgoszczy (podstawa prawna - *art. 4 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej - Dz.U. z 1998 r. Nr 90, poz. 575 z późniejszymi zmianami*), realizuje następujące zadania:

- a) ocena jakości wód podziemnych, w tym pobieranych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia na terenie gminy Płużnica;
- b) opracowanie wynikowych danych (w formie sprawozdań) i przekazywanie ich do RZGW Gdańsk.

5) Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza w Bydgoszczy (podstawa prawna – *art. 19, 20 ustawy z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu - Dz.U. Nr 89, poz. 991 oraz § 5 pkt. 5 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania – Dz.U. Nr 60 poz.616*), realizuje następujące zadania:

- a) wykonanie analiz glebowych podstawowych dla wszystkich rolników objętych rejestrem z gminy Płużnica w pierwszym roku realizacji programu i opracowanie dla nich planu nawożenia,
- b) wykonywanie analiz gleby oraz opracowanie co roku dla zainteresowanych rolników gminy Płużnica planów nawożenia,
- c) prowadzenie systematycznego monitoringu dostępnego azotu mineralnego w glebach,
- d) prowadzenie monitoringu zasobności gleb i zanieczyszczenia azotanami wód w profilu glebowym do głębokości 90 cm pod powierzchnią terenu i coroczne przekazywanie wyników do RZGW Gdańsk,
- e) informowanie RZGW Gdańsk i urzędu gminy o realizacji zadań na obszarze szczególnie narażonym wynikających z programu (informacje roczne).

6) Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza (podstawa prawna – *ustawa z dnia 14 grudnia 1995 r. o izbach rolniczych – Dz.U. z 1996 r. Nr 1, poz.3 z późn. zm.*), realizuje następujące zadania:

- a) prowadzenie działalności informacyjnej wśród rolników obszaru gminy Płużnica w zakresie wyjaśniania potrzeb i zasad wdrażania programu działań dla obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotanami a wynikającego z Rozporządzenia Dyrektora RZGW Gdańsk jako efekt wdrażania w Polsce Dyrektywy Azotanowej,
- b) prowadzenie doradztwa w zakresie obowiązkowych działań jakie podejmować muszą gospodarstwa w celu ograniczania zanieczyszczenia wód azotanami pochodzenia rolniczego,
- c) uczestnictwo w pracach gminnej komisji ds. weryfikacji gospodarstw objętych rejestrem,
- d) uczestnictwo w gminnym szkoleniu informacyjnym,
- e) informowanie RZGW Gdańsk i urzędu gminy o realizacji zadań na obszarze szczególnie narażonym wynikających z programu (informacje roczne).

7) Regionalne Centrum Doradztwa, Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Przysieku (podstawa prawna - § 5 pkt. 3 *rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 1 czerwca 2001 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania – Dz.U. Nr 60 poz.616*), realizuje następujące zadania:

- a) uczestnictwo i obsługa merytoryczna w gminnym szkoleniu informacyjnym,
- b) przeszkolenie doradców gminy Płużnica z zakresu wdrażania Dyrektywy Azotanowej,
- c) przeprowadzenie ankietyzacji gospodarstw wskazanych przez Urząd Gminy Płużnica – potencjalnych beneficjentów doradztwa z zakresu realizacji zadań programu, wraz z wykonaniem wstępnej analizy wyników przeprowadzonej ankietyzacji,
- d) uczestnictwo w pracach gminnej komisji weryfikującej gospodarstwa,
- e) obsługa szkoleń specjalistycznych dotyczących ograniczenia zanieczyszczenia wód azotanami organizowanych dla rolników gminy Płużnica,
- f) prowadzenie doradztwa specjalistycznego dla gospodarstw objętych rejestrem (minimum 2 wizyty w każdym gospodarstwie w każdym roku),
- g) monitoring skuteczności programu – wykonanie powtórnej ankietyzacji tych samych gospodarstw, które zostały poddane ankietyzacji na początku realizacji programu i

analizy danych podsumowującej efekty 4-letniego okresu realizacji programu w tych gospodarstwach

- h) informowanie RZGW Gdańsk i urzędu gminy o realizacji zadań na obszarze szczególnie narażonym wynikających z programu (informacje roczne).

2. Obowiązki kierowane do właścicieli gospodarstw rolnych.

1) Gospodarstwa rolne z obszaru szczególnie narażonego - wszystkie gospodarstwa w gminie (podstawa prawna *rozporządzenie Nr 2/2003 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku w sprawie określenia wód wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których odpływ azotu ze źródeł rolniczych do tych wód należy ograniczyć z dnia 30 grudnia 2003 r. - Dz. Urz. Woj. Kujawsko-Pomorskiego z 9 stycznia 2004 r. nr 3, poz.23 - oraz Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu - Dz.U. Nr 89, poz. 991 o nawozach i nawożeniu wraz z rozporządzeniami wykonawczymi*), realizują następujące zadania:

a) uczestnictwo w szkoleniach (obowiązkowo dla rolników objętych rejestrem co najmniej 1 raz w okresie trwania programu),

b) prowadzenie gospodarstwa zgodnie z zasadami określonymi w programie działań;

2) Gospodarstwa rolne objęte rejestrem realizują dodatkowo następujące zadania: prowadzenie dokumentacji na potrzeby kontroli a w szczególności:

a) planów nawożenia - pomocy w tym zakresie udzielają rolnikom OSChR Bydgoszcz i RCDRRiOW Przysiek,

b) bilansów azotu - pomocy w tym zakresie udzielają rolnikom OSChR Bydgoszcz i RCDRRiOW Przysiek oraz kontrolujący,

c) rejestrów podejmowanych prac agrotechnicznych dotyczących nawożenia roślin nawozami mineralnymi i naturalnymi (obornik, gnojówka, gnojowica, kompost, ścieki, osady ściekowe).

3) Fermy hodowlane podlegające obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego:

a) przeprowadzenie pomiarów wielkości emisji, pomiarów poziomu substancji lub energii w środowisku – przekazywanie do WIOŚ Bydgoszcz wyników pomiarów nie rzadziej niż raz w roku,

b) dokumentowanie i przekazywanie do WIOŚ Bydgoszcz informacji o sposobie gospodarowania nawozami: naturalnymi, organicznymi, mineralnymi.

ROZDZIAŁ VI

SPOSÓB KONTROLI ORAZ DOKUMENTOWANIA REALIZACJI PROGRAMU

Sposób kontroli oraz dokumentowania realizacji programu działań na obszarze szczególnie narażonym jakim jest obszar gminy Płużnica jest podporządkowany wymaganiom Dyrektywy 91/676/EWG a opisany w Wytycznych do opracowania sprawozdań przez państwa członkowskie, opracowanych i wydanych przez Generalną Dyрекcję ds. Środowiska Komisji Europejskiej w kwietniu 2000 r.

Dokumentacja prowadzona dla celów kontrolnych i sprawozdawczych:

1. Gospodarstwa objęte rejestrem zobowiązane są prowadzić następującą dokumentację:

- 1) plan nawożenia – w oparciu o metodykę IUNG Puławy – wydruki komputerowe bądź zestawienia tabelaryczne zaleceń nawozowych Stacji Chemiczno-Rolniczych z zachowaniem wymogów załącznika nr 2 Rozporządzenia Ministra Środowiska z 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych;
- 2) bilans azotu – metodą na powierzchni pola wg IUNG Puławy – wydruki komputerowe lub zestawienie tabelaryczne wg wzoru określonego w załączniku nr 2 w/w Rozporządzenia Ministra Środowiska z 23 grudnia 2002 r.;
- 3) rejestr działań agrotechnicznych zawierający dane (wg wzoru stanowiącego załącznik nr 5 do programu):
  - a) nr pola, powierzchnię, uprawianą roślinę,
  - b) daty i rodzaj czynności agrotechnicznych, zastosowane narzędzia,
  - c) rodzaj zastosowanych nawozów naturalnych lub mineralnych,
  - d) zastosowane dawki nawożenia.

2. Urząd Gminy Płużnica zobowiązany jest prowadzić następującą dokumentację:

- 1) rejestr prowadzonych szkoleń - zawierający terminy szkoleń, lokalizację, nazwiska wykładowców, ilość rolników z podziałem na rolników objętych i nie objętych rejestrem; listy obecności i programy szkoleń stanowią załącznik do rejestru;
- 2) karta identyfikacyjna gospodarstwa rolnego – wg załącznika nr 1 do programu;
- 3) ankieta – wg załącznika nr 2 do programu;
- 4) rejestr gospodarstw objętych monitorowaniem – wg załącznika nr 3 do programu;
- 5) rejestr kontroli - wg załącznika nr 4 do programu.

3. Wzory formularzy dokumentacyjnych mogą podlegać korekcie dokonanej przez Dyrektora RZGW Gdańsk w trakcie realizacji programu.

POJĘCIA I SKRÓTY UŻYTE W ZAŁĄCZNIKU

DJP – Duża Jednostka Przeliczeniowa

GO – Grunty Orne

Institucje wspierające - instytucje budżetowe podległe organom administracji rządowej, których zadania statutowe pokrywają się częściowo z zadaniami programu (RCDRRiOW, OSChR, WIOŚ, WIS-E) a także K-PIR.

K-PIR - Kujawsko-Pomorska Izba Rolnicza

OSChR - Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza

PIG – Państwowy Instytut Geologiczny

PROW - Plan Rozwoju Obszarów Wiejskich

RCDRRiOW - Regionalne Centrum Doradztwa, Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich

RSM - Roztwór Saletrzano-Mocznikowy

RZGW - Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej

SOP - Sektorowy Program Operacyjny

TUZ – Trwałe Użytki Zielone

UG - Urząd Gminy

WIOŚ - Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska

WSS-E - Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna